

ZASTĘPCA
DYREKTORA GENERALNEGO
SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

RPW/84330/2022 P
Data:2022-09-22

BDG.070.82.2022.KS

Warszawa, dnia 19 września 2022 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2022 -09- 22
ZAL.	NR

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00 – 090 Warszawa

Grzegorz Tomaszewski

W nawiązaniu do pisma o sygn. IX.517.562.2022.MK z dnia 30 sierpnia 2022 r. dotyczącego sytuacji osób z niepełnosprawnościami, które przebywają w warunkach izolacji penitencjarnej, uprzejmie informuję, że z uwagą zapoznałem się z przedstawioną argumentacją dotyczącą działań podejmowanych przez administrację więzienną celem zapewnienia tej szczególnej grupie osób pozbawionych wolności praworzędnych i humanitarnych warunków pobytu.

Pragnę podkreślić, że Centralny Zarząd Służby Więziennej podziela pogląd wyrażony w szczególności przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu, zgodnie z którym niezbędnym jest, aby więźniowie niepełnosprawni fizycznie byli osadzeni w warunkach, które nie uwłaczają ich godności oraz aby sposób wykonywania kary nie narażał ich na ból, czy trudności, których intensywność przekraczałaby nieunikniony poziom cierpienia, nieodłącznie związany z faktem uwięzienia. Z tego powodu właściwe merytorycznie komórki organizacyjne więziennictwa nieustannie podejmują aktywne działania celem zagwarantowania odpowiednich warunków bytowych wszystkim osobom pozbawionym wolności oraz w celu pogłębienia świadomości istnienia odpowiednich standardów wykonywania kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności.¹

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami przebywających w warunkach izolacji penitencjarnej podlega stałemu monitorowaniu. W ramach posiadanych kompetencji i powierzonych obowiązków grupy funkcjonariuszy różnych pionów służb (w tym przede wszystkim funkcjonariusze i pracownicy służby zdrowia, wychowawcy i psycholodzy) dokładają wszelkich starań, aby osobom wymagającym wsparcia również przy czynnościach życia codziennego, zapewniona była właściwa i adekwatna do ich potrzeb pomoc. Z tego powodu z dużym zadowoleniem przyjmuję sformułowaną przez Pana opinię, wedle której dotychczas podejmowane działania związane w szczególności z zapewnieniem osadzonym z niepełnosprawnością stałej pomocy odpowiednio przeszkolonych współosadzonych należy

¹ Jako przykład tego rodzaju działań można wskazać rozpowszechnienie wśród wszystkich funkcjonariuszy Służby Więziennej standardów wynikających z orzecznictwa ETPCz, czy upowszechnienie w jednostkach penitencjarnych opublikowanego w 2022 r. raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, Okrutnego, Nieludzkiego i Poniżającego Traktowania oraz Karania funkcjonującego przy Rzeczniku Praw Obywatelskich dotyczący wdrożenia w praktyce zaleceń międzynarodowych organów ds. zapobiegania torturom

ocenić jako właściwe rozwiązanie problemu odnoszącego się do zapewnienia więźniom właściwego poziomu opieki i uniknięciu u tych osób poczucia pozostawania w poniżającym położeniu.

Należy podkreślić, że w celu właściwego postępowania z osobami niepełnosprawnymi funkcjonariusze i pracownicy (w szczególności pełniący służbę w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi) stale poszerzają swoją wiedzę w trakcie różnorodnych szkoleń w zakresie rozumienia deficytów osadzonych z różnymi typami niepełnosprawności i sposobów ich przezwyciężania. W 2021 r. przeszkolono 8529 funkcjonariuszy wszystkich pionów Służby Więziennej.

W roku 2021 kontynuowano również realizację zadań z zakresu przygotowania osadzonych (w tym również tych z niepełnosprawnościami) do readaptacji społecznej wynikających z Kodeksu karnego wykonawczego oraz przepisów wykonawczych. Przedsięwzięcia te dotyczyły m.in. udzielania pomocy w zapewnieniu miejsca zamieszkania lub zakwaterowania, interwencje w sprawie utrzymania dotychczasowego mieszkania lub uzyskania lokalu z zasobów gminy, umieszczenia w schroniskach dla bezdomnych czy skierowania do domów pomocy społecznej. W 2021 r. 322 osadzonych uzyskało orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, 97 o niezdolności do zatrudniania (rentę chorobową) i 40 rentę socjalną.

Pragnę również podkreślić, że w ramach działań o charakterze organizacyjnym, już w 2019 r. wydano stosowne rekomendacje, które podkreślały istotną rolę oddziaływań penitencjarnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. W przekazywanych wytycznych zaznaczono, że niezbędne jest tworzenie warunków do zaspokajania podstawowej potrzeby bezpieczeństwa emocjonalnego, przynależności, życzliwości, afirmacji siebie i świata, a także uznania i bycia użytecznym, poprzez indywidualizację wykonywania kary pozbawienia wolności wobec tych grup skazanych. Dostrzeżono, że mimo stworzonej oferty oddziaływań oraz aktywności kadry jednostek penitencjarnych w zakresie realizacji programów resocjalizacyjnych skierowanych do osób 60+ i niepełnosprawnych oraz szkoleń dla personelu penitencjarnego z zakresu równego traktowania, w obszarze niepełnosprawności i postępowania z osobami starszymi lub przewlekle chorymi, niezbędnym jest podjęcie dalszych zdecydowanych działań.

W tym kontekście polecono m.in. aby obejmować skazanych seniorów, przewlekle chorych i osoby z niepełnosprawnościami zintegrowanymi oddziaływaniami dostosowanymi do ich możliwości psychofizycznych, w tym w zakresie programów readaptacji, integracji rodzin, terapii zajęciowej, poradnictwa prawnego, zajęć kulturalno – oświatowych, edukacyjnych i sportowych oraz pomocy postpenitencjarnej. Podkreślono również, że niezbędnym jest kontynuowanie szkoleń kadry mającej bezpośredni kontakt z seniorami i niepełnosprawnymi, doposażenie jednostek w wyposażenie przy uwzględnianiu potrzeb tych grup osób pozbawionych wolności, a także zatrudnianie (w miarę możliwości odpłatnie) skazanych przeszkolonych jako opiekunów osób starszych lub niepełnosprawnych.

Wymienione argumenty upoważniają do postawienia tezy, że Służba Więzienna dokłada starań zarówno o charakterze organizacyjnym, jak i inwestycyjnym, aby osoby z niepełnosprawnościami otoczone były właściwą opieką i wsparciem. Skazanym i tymczasowo aresztowanym niepełnosprawnym fizycznie lub z niepełnosprawnościami sensorycznymi, których stan zdrowia lekarz ocenił jako uniemożliwiający samodzielne funkcjonowanie oraz wymagającym opieki i pomocy innych osób, zapewnia się pomoc innych osadzonych posiadających odpowiednie kwalifikacje, zatrudnionych jako opiekunowie osób

niepełnosprawnych. W tym celu w 2021 r. zrealizowano szkolenia zawodowe skazanych pod nazwą „Opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej”, w których uczestniczyło 323 osadzonych. Wszyscy osadzeni mają zapewnioną opiekę medyczną adekwatną do stwierdzonych schorzeń i otoczeni są ponadstandardową opieką ze strony personelu więziennego. Powyższe pozwala na uznanie, że dotychczasowe działania prowadzone w tym zakresie przez organy Służby Więziennej wpisują się zarówno w gwarancje o charakterze konstytucyjnym, w tym wynikające z art. 40 i 41 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i standardy międzynarodowe wyznaczone Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r.

Uprzejmie informuję przy tym, że aktualnie (dane na dzień 30 czerwca 2022 r.) w jednostkach penitencjarnych przebywa 128 osadzonych poruszających się na wózku inwalidzkim i 534 osadzonych korzystających na stałe z kul łokciowych. Liczbę przypadków, w których niezbędna jest pomoc osoby trzeciej, przedstawia poniższe zestawienie:

Liczba osadzonych:		W tym liczba osadzonych wymagających pomocy osób trzecich w drodze lub w trakcie:				
		korzystania z łaźni	korzystania z widzeń	spaceru	wizyty w ambulatorium	korzystania z kąpielni sanitarnego
Poruszających się na wózkach inwalidzkich	128	2	15	11	3	1
Poruszających się za pomocą kul łokciowych	534	2	6	2	0	0

Poniżej przedstawiam również tabelę dotyczącą zatrudnienia osadzonych jako opiekunów osób wymagających pomocy.

	liczba skazanych pracujących odpłatnie jako opiekun osadzonego niepełnosprawnego/starszego na terenie zk/aś	liczba skazanych pracujących nieodpłatnie jako opiekun osadzonego niepełnosprawnego/starszego na terenie zk/aś
2021*	21	26
2020	19	36

*dane za 2022 dostępne będą w I kwartale 2023

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Centralny Zarząd Służby Więziennej nie gromadzi pozostałych wnioskowanych danych statystycznych.

Krzysztof Stefanowski

plk Krzysztof Stefanowski

Z up. DYREKTORA GENERALNEGO
SŁUŻBY WIEZIENNEJ

plk Krzysztof Stefanowski
Zastępca Dyrektora Generalnego

Wykonano w 2-ch egz.:

1. adresat
2. aa.